

ỨNG DỤNG CÁC YẾU TỐ NGỮ CẢNH TRONG GIẢNG DẠY KỸ NĂNG NGHE TRÌNH ĐỘ SƠ-TRUNG CẤP CHO SINH VIÊN CHUYÊN NGÀNH TIẾNG TRUNG QUỐC, TRƯỜNG ĐẠI HỌC HẠ LONG

Giang Thị Ngọc Ánh
Trường Đại học Hạ Long

Tóm tắt: Bốn kỹ năng “nghe, nói, đọc và viết” là những kỹ năng cơ bản cần có khi học một ngôn ngữ, trong đó “nghe” chiếm một vị trí quan trọng trong việc học và giao tiếp. Trong các lớp học nghe tiếng Trung Quốc như một ngoại ngữ hiện nay, giáo viên chủ yếu áp dụng mô hình giảng dạy truyền thống - “cho người học nghe băng ghi âm - làm bài tập” - phương pháp này có thể khiến cho người học cảm thấy nhàm chán và cứng nhắc, thiếu kết nối giữa việc giảng dạy và giao tiếp thực tế. Bài viết tập trung vào ứng dụng các yếu tố ngữ cảnh trong giảng dạy kỹ năng nghe trình độ sơ-trung cấp cho sinh viên chuyên ngành tiếng Trung đại học Hạ Long. Ứng dụng yếu tố ngữ cảnh vào giảng dạy nhằm mục đích tối ưu hóa hiệu quả giảng dạy, cho người học trải nghiệm môi trường tiếp thu ngôn ngữ thực tế và tự nhiên trong các tiết nghe; nâng cao hiệu quả của các tiết nghe đồng thời đạt được mục tiêu giảng dạy.

Từ khóa: kỹ năng nghe, trình độ sơ trung cấp, sinh viên chuyên ngành tiếng Trung, yếu tố ngữ cảnh

APPLYING CONTEXTUAL ELEMENTS IN TEACHING LISTENING SKILLS AT THE BEGINNER-INTERMEDIATE LEVEL FOR CHINESE LANGUAGE MAJORS AT HA LONG UNIVERSITY

Abstract: The four language skills—listening, speaking, reading, and writing—are fundamental to language learning, among which listening plays an important role in both language acquisition and communication. In current Chinese as a Foreign Language listening classes, teachers mainly apply the traditional teaching model of “playing audio recordings and asking students to complete exercises.” This method may make learners feel bored and constrained, while lacking a connection between classroom teaching and real-life communication. This paper focuses on the application of contextual elements in teaching listening skills at the beginner-intermediate level for Chinese language majors at Ha Long University. The application of contextual elements aims to optimize teaching effectiveness, provide learners with opportunities to experience authentic and natural language acquisition environments in listening classes, improve the effectiveness of listening lessons, and achieve teaching objectives.

Keywords: listening skills, beginner-intermediate level, Chinese language majors, contextual elements.

Nhận bài: 21/04/2026

Phản biện: 21/05/2026

Duyệt đăng: 24/05/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong cuộc sống hàng ngày, kỹ năng nghe rất quan trọng. Chỉ khi hiểu được những gì người khác nói, chúng ta mới có thể phản hồi chính xác, giao tiếp hiệu quả và biết cách nói và hành động tiếp theo. Việc học tiếng Trung cũng vậy, do đó, kỹ năng nghe là không thể thiếu. Dựa trên kinh nghiệm giảng dạy thực tế sinh viên sơ trung cấp chuyên ngành tiếng Trung ở trường Đại học Hạ Long và quan sát các lớp nghe khác có thể thấy rằng việc dạy nghe chủ yếu gặp phải những vấn đề sau: Hầu hết giáo viên vẫn sử dụng mô hình giảng dạy truyền thống là nghe đi nghe lại văn bản, sau đó làm bài tập, hướng dẫn sinh viên kiểm tra đáp án; sinh viên học thuộc lòng từ vựng và cấu trúc câu; có ít sự tương tác giữa giáo viên và sinh viên. Sinh viên không tích cực tham gia vào việc học, thiếu tập trung, thậm chí có sinh viên còn ngủ gật trong lớp. Không khí lớp học không sôi nổi, khiến quá trình giảng dạy khá khó khăn. Với những vấn đề này trong việc giảng dạy kỹ năng nghe, bài viết

này tập trung phân tích phương pháp ứng dụng ngữ cảnh trong giảng dạy kỹ năng nghe cho sinh viên nhằm tăng hiệu quả của các tiết học nghe trên lớp.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận

Trọng tâm của việc dạy nghe là việc cải thiện các kỹ năng nhỏ cho sinh viên như khả năng phân tích, lưu trữ và ghi nhớ thông tin, khả năng liên tưởng và phỏng đoán, khả năng phản ứng nhanh, khả năng bắt chước sau khi nghe, khả năng nhớ lại và nghe lại, và khả năng tóm tắt và khái quát hóa. Trong quá trình này, trí nhớ đóng vai trò then chốt trong việc tiếp nhận và xử lý thông tin nghe. Một câu hoặc đoạn hội thoại thường bao gồm nhiều ngữ cảnh và đơn vị thông tin khác nhau, vì vậy người học cần biết vận dụng trí nhớ ngắn hạn để xử lý và kết nối các thông tin trong thời gian ngắn. Điều này không chỉ giúp nâng cao khả năng hiểu nội dung nghe mà còn cải thiện hiệu quả kỹ năng nghe một cách đáng kể.

Ngữ cảnh là môi trường ngôn ngữ và bối cảnh mà trong đó mọi người tham gia vào giao tiếp bằng lời nói. Đối với người học ngôn ngữ thứ hai, việc học cách sử dụng ngôn ngữ một cách chính xác và phù hợp là không thể tách rời khỏi ngữ cảnh. Trong quá trình nghe, người học không chỉ tiếp nhận âm thanh mà còn dựa vào ngữ cảnh để suy đoán ý nghĩa và hiểu đúng nội dung giao tiếp. Những yếu tố như chủ đề, hoàn cảnh hay sắc thái biểu cảm giúp sinh viên dễ nắm bắt thông tin hơn. Đặc biệt, việc luyện nghe trong các tình huống giao tiếp thực tế còn giúp sinh viên tăng khả năng phản xạ ngôn ngữ và ghi nhớ từ vựng hiệu quả hơn.

2.2. Một số gợi ý về việc áp dụng ngữ cảnh vào phương pháp giảng dạy kỹ năng nghe cho sinh viên trình độ sơ - trung cấp

Quy trình giảng dạy kỹ năng nghe thông thường đều phải trải qua một số bước như giới thiệu, chuẩn bị trước khi nghe, luyện nghe và giải thích, và tóm tắt. Tất cả các giai đoạn giảng dạy này đều phục vụ để đạt được mục tiêu giảng dạy và hoàn thành các nhiệm vụ giảng dạy theo quy định. Việc tích hợp các yếu tố ngữ cảnh khác nhau vào quá trình giảng dạy giúp tránh những thay đổi đáng kể trong kế hoạch bài học của giáo viên và giúp sinh viên cải thiện kỹ năng nghe. Do đó, phương pháp này rất thiết thực và dễ thực hiện.

2.2.1. Ứng dụng yếu tố ngữ cảnh trong giải thích từ mới

Trong giảng dạy, sinh viên thường cho rằng từ vựng không quen thuộc là trở ngại lớn nhất trong kỹ năng nghe hiểu. Quá trình nghe đòi hỏi người học phải vừa tiếp nhận âm thanh, vừa nhanh chóng phân tích và hiểu ý nghĩa của thông tin được truyền đạt. Do đó, nếu vốn từ vựng hạn chế hoặc chưa đủ quen thuộc với cách phát âm và cách dùng của từ, sinh viên sẽ dễ bị mất mạch nội dung và ảnh hưởng đến hiệu quả nghe hiểu. Vì vậy, trong giảng dạy kỹ năng nghe, giáo viên nên bồi dưỡng khả năng đoán nghĩa của từ không quen thuộc bằng cách sử dụng ngữ cảnh, ngữ cảnh tình huống, ngữ cảnh văn hóa và ngữ cảnh nhận thức. Trước khi nghe, giáo viên không nên giải thích quá nhiều về các từ không quen thuộc. Thay vào đó, giáo viên nên giới thiệu ngắn gọn kiến thức nền và tình huống ngôn ngữ của đoạn văn để giúp học sinh hiểu tổng quan về nội dung. Ví dụ với từ “*迟到*” trong tiếng Trung. Khi nghe riêng lẻ, một số sinh viên có thể chưa hiểu nghĩa của từ này. Tuy nhiên, nếu đặt từ này trong một ngữ cảnh cụ thể:

“今天早上晚起，所以我上课迟到了。”

(Sáng nay dậy muộn nên tôi đến lớp muộn.)

Dựa vào ngữ cảnh “dậy muộn” và “đến lớp”, sinh viên có thể suy đoán rằng “*迟到*” mang nghĩa là “đến muộn”. Việc kết hợp từ vựng với ngữ cảnh giúp người học hiểu nghĩa nhanh hơn và ghi nhớ từ hiệu quả hơn trong quá trình luyện nghe.

2.2.2. Ứng dụng yếu tố ngữ cảnh trong suy đoán và đặt câu hỏi

Trước khi luyện nghe, học sinh thường được yêu cầu dự đoán nội dung của tài liệu dựa trên tiêu đề và từ vựng. Giáo viên có thể dựa vào chủ đề, hình ảnh, tình huống giao tiếp hoặc một số từ khóa để hướng dẫn sinh viên dự đoán nội dung bài nghe. Hoạt động này giúp người học hình thành kiến thức nền và chuẩn bị tâm thế tiếp nhận thông tin hiệu quả hơn.

Bên cạnh đó, có thể đưa ra các câu hỏi gợi mở liên quan đến ngữ cảnh của nội dung nghe như: “Cuộc hội thoại sẽ diễn ra ở đâu?”, “Nhân vật có thể nói về vấn đề gì?”, “Kết quả của sự việc có thể như thế nào?”. Việc đặt câu hỏi trước khi nghe giúp sinh viên xác định mục tiêu nghe rõ ràng, tăng khả năng tập trung và chủ động tìm kiếm thông tin trong quá trình nghe. Điều này góp phần nâng cao khả năng phản xạ ngôn ngữ và cải thiện hiệu quả nghe hiểu.

2.2.3. Ứng dụng yếu tố ngữ cảnh trong các hoạt động luyện tập kỹ năng nghe

Trong các lớp học nghe truyền thống, giáo viên có thể linh hoạt kết hợp nhiều hoạt động giảng dạy như đóng vai, mô phỏng tình huống, thảo luận, xem phim, nghe nhạc hoặc thực hành theo nhóm nhằm tăng tính tương tác trong lớp học. So với các dạng bài tập truyền thống như trắc nghiệm, điền từ hay đúng – sai, những hoạt động này sinh động hơn và tạo được hứng thú học tập cho sinh viên. Thông qua các hoạt động giao tiếp thực tế giữa giáo viên và sinh viên hoặc giữa sinh viên với nhau, người học có cơ hội rèn luyện khả năng nghe hiểu và phản xạ ngôn ngữ trong các tình huống gần gũi với đời sống hằng ngày. Đồng thời, sinh viên cũng được nâng cao khả năng vận dụng ngôn ngữ vào giao tiếp thực tế thay vì chỉ tập trung vào việc nghe để làm bài tập.

Tuy nhiên, để các hoạt động này phát huy hiệu quả, giáo viên cần có sự hướng dẫn phù hợp sau mỗi hoạt động. Nội dung và chủ đề của các tình huống giao tiếp cần rõ ràng, thực tế và phù hợp với mục tiêu bài học. Trước khi tổ chức hoạt động,

giáo viên nên chuẩn bị kỹ các yếu tố ngữ cảnh và văn hóa liên quan các tài liệu nghe nhằm giúp sinh viên dễ dàng tham gia vào môi trường giao tiếp gần với thực tế nhất. Điều này không chỉ giúp nâng cao hiệu quả giảng dạy kỹ năng nghe mà còn tăng tính chủ động và khả năng sử dụng ngôn ngữ của sinh viên.

III. KẾT LUẬN

Yếu tố ngữ cảnh giữ vai trò quan trọng trong quá trình giảng dạy và học tập kỹ năng nghe tiếng Trung. Việc vận dụng ngữ cảnh không chỉ giúp sinh viên nâng cao khả năng suy đoán, ghi nhớ và hiểu nội dung bài nghe mà còn cải thiện phản xạ ngôn ngữ và khả năng giao tiếp thực tế. Điều này

góp phần cải thiện hiệu quả lớp học và sự tham gia của sinh viên, biến các tiết học nghe trở nên sinh động thu hút được sự chú ý của sinh viên. Thông qua các hoạt động nghe gắn với tình huống cụ thể và môi trường giao tiếp gần gũi với đời sống, sinh viên cũng có thể chủ động tiếp nhận thông tin và sử dụng ngôn ngữ một cách tự nhiên hơn.

Vì vậy, trong quá trình giảng dạy, giáo viên cần chú trọng xây dựng ngữ cảnh phù hợp, kết hợp linh hoạt nhiều hình thức hoạt động nghe và tạo môi trường giao tiếp thực tế cho sinh viên. Điều này sẽ góp phần nâng cao hiệu quả giảng dạy kỹ năng nghe cũng như phát triển toàn diện năng lực sử dụng tiếng Trung của người học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- 常敬宇 (1986) 《语境与对外汉语教学教学》，语言教学与研究
 张和生 (2006) 《对外汉语课堂教学技巧研究》，商务印书馆
 李秋霞 (2009) 《认知语境与对外汉语听力教学》，鞍山师范学院学报
 王乐 (2013) 《从语境思想角度谈对外汉语听力课的教学设计》，语文学刊